



## **Clypevs Theologiæ Thomisticæ**

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

**Gonet, Jean-Baptiste**

**Parisiis, 1669**

§. I. Quibusdam præmissis, referuntur sententiæ

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

facilitate eam servandi, quæ comparatur multo-  
rum actuum frequentatione, quæ longum tem-  
pus requirit. Est enim ibi Philosophi scopus,  
ostendere non esse facile leges mutandas, ne per  
hujusmodi frequentem mutationem subditi as-  
suescant superiori non parere, cui facile parere  
assuevimus ex more, qui ex frequentatis acti-  
bus acquiritur.

40. Objicies secundò: Lex cui tota communitas re-  
pugnat, non expedit bono communi, imò vergit  
in damnum illius, & propter populi rebellionem  
& tumultum, magnum ex illa incommodum ori-  
tur: Ergo cum lex non obliget, nisi conducat ad  
bonum commune, imò veram rationem legis non  
habeat, si ad bonum commune non ordinetur,  
ut disp. 1. art. 2. ostensum est, lex cui tota com-  
munitas repugnat, non obligat ob defectum con-  
sensûs & acceptationis populi.

41. Respondeo, dato Antecedente, negando Con-  
sequentiam. Esto enim lex cui tota communitas  
repugnat, & reddita est inutilis & periculosa pro-  
pter difficultatem eam servandi, non obliget,  
nego tamen eam non obligare ex defectu con-  
sensûs & acceptationis populi; nam adhuc stan-  
te difficultate & populi repugnantia, posset su-  
perior legis observantiam urgere, quamvis non  
deberet, quando major pars communitatis repu-  
gnat. Ratio ergo cur lex in eo casu non obliget,  
sumitur ex eo quod tunc Princeps virtualiter de-  
rogat ipsi legi; unde potius voluntas Principis  
reddit tunc legem invalidam, quam non acce-  
ptatio populi, quæ tantum occasionaliter dicitur  
illam abrogare.

42. Objicies tertio: Consuetudo potest abrogare  
legem, ut communiter Jurisperiti docent: Ergo  
per non acceptationem potest lex non obligare.  
Consequentia patet, quia non acceptatio populi  
æquivaleret consuetudini, cum consuetudo abro-  
gativa legis nihil aliud sit quam quædam non ac-  
ceptatio legis jam obligantis, & nondum fir-  
mata.

43. Respondeo, consuetudinem non habere vim  
abrogandi legem, nisi sit legitime præscripta:  
non præscribitur autem legitime, quando resistit  
& refragatur præscriptioni ille cuius interest. At-  
que ita populus non præscripsit neque acquisivit  
sibi jus non parendi legibus, nisi acceptentur;  
cum Legislatores huic usui sæpissimè resistant,  
subditosque adigant ad legum acceptationem.

44. Objicies quartò: Legislator civilis accipit po-  
testatem legislativam à Republica: Ergo depen-  
denter à consensu illius leges fert, subindeque  
leges civiles sub hac tacita conditione feruntur,  
ut vim habeant, si fuerint acceptatæ & usu rece-  
ptæ. Quod confirmari potest exemplo Romano-  
rum, apud quos referente Alexandro ab Alexan-  
dro lib. 6. dierum genial. cap. 16. non antea le-  
ges obligabant, quam fuissent à populo acce-  
ptatæ.

45. Respondeo, concesso Antecedente, negando  
Consequentiam, nam semel à populo in Princi-  
pem translatà potestate legislativâ, penes ipsum  
tantum est leges condere, iisque populum obli-  
gare, independenter ab ipsius consensu & acce-  
ptione. Nec ullum fundamentum est asserendi,  
populum sub hac conditione, ut leges vim ha-  
beant, si fuerint acceptatæ, & usu receptæ, suam  
potestatem legislativam in Principem transfuisse;  
præsertim cum talis conditio valde debiliter  
obedientiam & subordinationem subditorum er-  
ga superiorem, quæ ad rectam gubernationem

maximè necessaria est, ut passim docet Aristote-  
les in libris Politicorum. Unde licet populus Ro-  
manus initio sub hac conditione suam potesta-  
tem in legislatores transtulisset, ideòque tunc  
temporis eorum leges antea non obligarent,  
quam à populo acceptatæ fuissent, postea tamen  
idem populus totam suam potestatem transtulit  
in Legislatores & capita Reipublicæ, eaque sine  
ulla limitatione usi sunt.

D. Thomas hic art. 4. explicat divisionem le-  
gum humanarum ab Isidoro traditam, & discrimen  
quod inter jus gentium & jus naturale repe-  
ritur. Verum quia de primo sufficienter egimus  
suprà disp. 1. art. 3. & de secundo dicemus in  
Tractatu de quatuor virtutibus cardinalibus, cum  
de jure, quod est objectum iustitiæ, differemus,  
ab utraque quæstione in presenti abstinemus, ne  
eadem sæpius repetamus. Unde fit



## DISPUTATIO V.

## De potestate legis humane.

Ad quæstionem 96. D. Thomæ.

C Onsideratà existentia & quidditate legis  
humane, variisque ejus qualitatibus &  
conditionibus, superest ut de ejus pote-  
state differamus, & ad quæ, & quos, illa obligare  
possit, breviter declarem.

## ARTICVLVS I.

Utrum lex humana possit obligare ad actus  
internos?

## §. I.

Quibusdam præmissis referuntur sententiæ.

P Ro intelligentia & resolutione hujus difficul-  
tatis, notandum est, illam procedere non so-  
lum de actibus internis secundum se, id est qua-  
tenus nullo modo connectuntur cum externis,  
qui sunt purè interni, sed etiam de iis, ut cum ex-  
ternis connexionem habent. Dupliciter autem  
potest connecti actus internus cum exteriori, pri-  
mò ut causa & forma illius, quæ ratione volitio  
efficax furandi connectitur cum furto exteriori,  
& hæc connexio est per se. Secundo modo etiam  
connectitur per se, saltem ut conditio necessariò  
requisita ad substantiam actus exterioris in gene-  
re moris consideratam. Hoc modo attentio con-  
nectitur cum oratione vocali, & dolor internus  
cum confessione sacramentali, & intentio bap-  
tizandi cum actione externa baptizantis; non enim  
est vera oratio exterior in genere moris conside-  
rata, nisi procedat ex aliqua attentione; nec vera  
confessio sacramentalis, quæ non procedit ex do-  
lore interno; nec vera actio baptizandi, quæ ex  
intentione ministri non sequitur. Est autem ma-  
nifesta differentia inter actus primi & secundi  
generis, nam actus primi generis sufficienter ma-  
nifestantur per exteriores; quis enim non videat  
volitionem furandi manifestari per furtum exte-  
rius? Actus verò secundi generis non sufficienter  
manifestantur per actus exteriores, recitatio

enim exterior officij, non sufficienter manifestat attentionem & devotionem, cum possit esse sine illa. Tertiò actus interior potest connekti cum exteriori non per se, sed per accidens, etiam quantum ad esse morale actionis, sicut motivum penitentia per accidens conjunctum est externo jejunio, & motivum vanæ gloriæ largitioni elemosinæ. Proposita ergo difficultas procedit universaliter, utrum videlicet lex humana, tam civilis, quam Ecclesiastica, possit obligare ad actus internos, tam secundum se, & ut sunt purè interni, quam ut connectuntur cum exterioribus, tribus modis jam explicatis?

2. Triplex autem in ejus resolutione reperitur Authorum sententia. Prima affirmat, legem humanam posse obligare ad actus interiores, non solum ut connectuntur cum exterioribus aliquo ex modis prædictis, sed etiam secundum se, & ut sunt purè interiores. Ita Adrianus quodlib. 8. art. 1. lit. H. Albertus Pigius lib. 6. Ecclesiasticæ Hierarchiæ cap. 26. & Summa Rosella verbo *hæresis*. Quam ut probabilem defendit Joannes Medina Codice de oratione quæst. 15.

Secunda existimat legem humanam non posse præcipere aut prohibere actus purè internos, imò neque illos qui exterioribus connectuntur, nisi sint tales, ut per exteriores sufficienter exprimantur, sicut causa per proprium effectum. Ita Vazquez 1. 2. disp. 160. cap. 7. & sequentibus, Salas disp. 9. de legibus sect. 1. Amicus in Tract. de legibus disp. 5. sect. 5. Martinonus disp. 29. sect. 1. & alij.

Tertia, inter utramque veluti media, docet legem humanam non posse quidem præcipere actus internos cum exterioribus nullam connexionem habentes, bene tamen actus internos, ut conjunguntur cum exterioribus, non solum eos sufficienter manifestantibus, sed etiam si non sufficienter manifestent eos, dummodo tamen per se requirantur ad integritatem exteriorum in genere moris, saltem ut conditiones omnino necessarias. Hanc tenent communiter Thomistæ, præsertim Cajetanus, in summa, verbo *Excommunicatio*, & verbo *Hora canonica*, & Soto lib. ultimo de justitia quæst. 5. art. 5. quos sequuntur Suarez, Valentia, Azorius, Salas, Sylvius, & alij plures.

§. II.

*Vera sententia sequentibus conclusionibus stantur.*

3. Dico primò, lex humana non potest obligare ad actus purè internos, qui nullo modo per exteriores manifestantur, nec cum illis aliquam connexionem habent. Ita D. Thomas infra quæst. 100. art. 9. ubi nostram conclusionem hac ratione demonstrat: Id tantum cadere potest sub præceptum aut prohibitionem legis humanæ, ad quod faciendum vel omittendum lex humana cogere potest: Sed lex humana non potest cogere ad actus purè internos, qui per exteriores non manifestantur: Ergo nec illos præcipere aut prohibere. Major constat, nam potestas legislativa ad præcipiendum vel prohibendum, est etiam ad cogendum, ut docet Aristoteles 10. Eth. cap. 5. ubi ait potestatem legislativam debere necessariò habere adjunctam potestatem coactivam, quia alioquin esset inutilis & inefficax. Minor verò sic ostenditur: Coactio legis est per metum pænæ, ut dicitur 1. Ethic. cap. ultimo: Sed præ-

Tom. III.

A na non infligitur nisi pro illis de quibus legislator habet judicare, quia ex judicio lex punit: cum igitur non possit legislator humanus judicare de actibus purè internis, quia homines vident ea quæ parent, ut dicitur 1. Regum 16. non potest cogere ad illos. Unde juris axioma est cap. *Christiana Religio* 32. quæst. 5. *Non habere latentia peccata vindictam.*

Dices, ex hoc discursu D. Thomæ sequi, legem humanam non posse prohibere aut præcipere actus externos occultos, ob defectum testium, cum tales actus non possint puniri per legem purè humanam.

B Sed negatur sequela, quia actus exteriores occulti, ob defectum testium, sunt manifesti secundum se, & tantum per accidens occulti; unde cum lex non respiciat ad id quod est per accidens, ab illa per se præcipi & prohiberi possunt. Similiter tales actus sunt per se punibiles per legem humanam, licet per accidens ex defectu probationis puniri per homines non possint. Cujus signum est, quia quacumque ratione perveniat delictum ad sufficientem hominum notitiam, puniri poterit, licet in principio fuerit occultissimè commissum, quod non ita est de actu merè interno.

C Aliam rationem insinuat S. Thomas 2. 2. quæst. 104. art. 5. quæ sic potest proponi: Potestas legislativa per se primò tendit ad externum & commune Reipublicæ regimen: Sed actus purè interni non sunt apta materia humani regiminis: Ergo potestas legislativa ad actus purè internos, seu qui in pura mente consummantur, extendi nequit. Major patet, Minorem verò optimè declarat D. Thomas ex Seneca 3. de beneficiis, quia unus homo naturaliter non subditur alteri, secundum animam, sed secundum corpus: *Errat enim* (inquit ille) *si quis putat servitutem in totum hominem descendere, pars enim melior excepta est. Corpora obnoxia sunt & adscripta dominis, mens sui juris est.*

D Dico secundò, lex humana potest præcipere vel prohibere actus internos, qui per se sunt causa actuum exteriorum, illos sufficienter manifestantium. Patet hæc conclusio, qui enim prohibet furtum, prohibet voluntatem efficacem furandi, & qui præcipit actum externum recitandi officium, præcipit voluntatem efficacem recitandi, quia isti actus per se connectuntur cum exterioribus, taliter quod sine illis exteriores morales esse non possunt: unde cum lex humana hujusmodi actus exteriores ut sunt morales præcipiat, aut prohibeat, etiam præcipit aut prohibet interiores à quibus imperantur, & qui per actus illos externos necessariò manifestantur.

E Dico tertio, lex humana potest præcipere aut prohibere actus internos per se requisiti ad integritatem exteriorum in genere moris, saltem ut conditiones necessarias, quamvis per exteriores non manifestentur.

Probatum breviter: Qui habet potestatem præcipiendi aliquid, habet etiam potestatem præcipiendi illud quod necessariam connexionem cum eo habet, ut illud subsistat; quæ ratione lex humana potest præcipere vel prohibere actus internos, qui per se sunt causa actuum exteriorum, ut præcedenti conclusione dicebamus: Sed multi sunt actus exteriores, quos lex humana præcipere potest, qui per se requirunt actus aliquos internos ad suam integritatem moralem, quamvis per exteriores non manifestentur: Ergo lex

Y Y y iij